

ומשנינן: לא סלקא דעתך דאנשי יהושפט
הוו אינשי דלא מעלו, כי מוד"מושל מקשיב
על דבר שקר — כל משרתיו רשעים" יש לנו
לדייק גם איפכא: הא מושל המקשיב לדבר
אמת — כל משרתיו צדיקים.

ואכתי הוינן בה: ודלמא כך נהגו באותו
הזבח:

זבוח גברי דאחאב — אכל אחאב וגבריה
דאחאב.

זבוח גברי דיהושפט — אכל יהושפט
וגבריה דיהושפט!?

ה-א

ומשנינן: לא חוה יהושפט מפליג נזהר ונבדל
נפשיה מיניה דאחאב, שלא חשדו
שיכשילנו, וכדמוכחינן לקמן. אלמא מומר
לעבודת כוכבים אינו מומר לכל התורה
כולה.

והשתא מבארין: מנלן דלא חשד יהושפט
באחאב שמא יכשילנו אחאב במאכלות
אסורות?

אילימא מדכתיב, דאמר יהושפט אל אחאב
מלך ישראל "כמוני — כמוך, כעמי —
כעמך", ומשמעות הדברים שאפשר לסמוך
עליך כמו שסומכים עלינו לענין איסור
והיתר.

אלא, מעתה, הא דכתיב בהמשך דבריו של
יהושפט "כסופי — כסופיך" האם הכי נמי
איירי לענין איסור והיתר!?

אלא כונת דבריו של יהושפט לומר לאחאב
— מה דהוי אסופיך, מה שיקרה לסופיך
בעת המלחמה, תהוי נמי אסופי. ואם כן,
הכי נמי בתחילת הפסוק דכתיב "כמוני —

כמוך, כעמי — כעמך" כונתו לומר: מאי
דהוי עלך ועילוי עמך — תהוי עלי ועילוי
עמי. והדרא קושיין, מנין לנו שלא חשד
יהושפט באחאב?

אלא מהכא ילפינן לה: מדכתיב התם "ומלך
ישראל ויהושפט מלך יהודה יושבים איש על
כסאו, מלובשים בגדים בגורן, פתח שער
שומרון".

מאי "גורן"?

אילימא גורן של תבואה ממש — אטו שער
שומרון גורן הוה?!

אלא שהיו יושבים שם אחאב ויהושפט
בחיבה וברעות ובאגודה אחת, כי גורן —
כסנהדרין היושבין יחד בצורה של חצי גורן,
ואינם חושדים זה את זה.

דתנן: פנהדרין היתה יושבת כחצי גורן
עגולה, כדי שיהו כל הדיינים רואין זה את
זה, וישמעו איש את רעהו, ויתווכחו ביניהם
עד שתצא מהן הוראה כהלכה.

לימא מסייע ליה לרב ענן, דאמר ישראל
שהוא מומר לעבודת כוכבים מותר לאכול
משחיתתו, מהא דכתיב באלהו, בשעה
שהתחבא מאחאב ומאיזבל, "והעורבים
מביאים לו לחם ובשר בבקר, ולחם ובשר
בערב". ואמר רב יהודה אמר רב — מבי
טבחי דאחאב הביאום. ומוכח שמטבחו של
אחאב כשר היה על אף שהיה מומר לעבודה
זרה.

ודחינן: על פי הדיבור — שאני. שהקדוש
ברוך הוא התיר לו במפורש לאכול
ממאכלים אלו, כדכתיב "ואת העורבים צוה
לכלכלך". ואין להביא ראיה מכאן למקום

שאינן בו היתר על פי הדיבור. (13)

והשתא מבארנין להאי קרא:

מאי "עורבים"?

אמר רבינא: עורבים ממש.

אמר ליה רב אדא בר מניומי לרבינא: ודלמא תרי גברי דהוי שמייהו "עורבים" קאמר?! מני לא כתיב "ויהרגו את עורב בצור עורב, ואת זאב" וגו'?

אמר ליה רבינא בתמיה: בשלמא חד גברא דמיקרי "עורב" מצינו דהוי, אבל — האם אתרמאי מילתא דתרווייהו הוה שמייהו "עורבים"?

והדר תמהינן: ודלמא על שם מקומן, שהיו מצור עורב, ולכן שפיר מצין כמה גברי דאיכרו "עורבים", ואכתי גברי הוו ולא עורבים ממש, ומנלן דקרא איירי בעורבים ממש?

והראיה שהכתוב קורא לאנשים על שם מקומן, כי מני לא כתיב "וארם יצאו גדודים, וישבו מארץ ישראל נערה קטנה". וקשיא לן בהאי קרא: קרי לה נערה, שהביאה כבר שתי שערות, וקרי לה נמי קטנה, שעדיין לא הביאה שתי שערות. הא כיצד יתקיימו שני

המקראות? ואמר רבי פדת: אותה שנשבת קטנה היתה, וקראה הכתוב נערה על שם מקומה, שהיא היתה דמן "נעורין", ממקום הנקרא "נעורין".

ודחינן: אי על שם מקומן נקראו שני ה"עורבים" הללו, אם כן אמאי קרי להו עורבים? והרי "עורביים" מיבעי ליה למיקרייהו?!

אלא, מוכח, דעורבים ממש הם שהביאו לאליהו את אוכלו מבית מטבחו של אחאב.

ותו אמרינן: לימא מסייע ליה לרב ענן, דאפילו מומר לעבודת כוכבים אינו נעשה מומר לכל התורה כולה. (14)

דתניא: הכל שוחטין ואפילו כותי ואפילו ערל ואפילו ישראל מומר.

ודנה הגמרא: האי ערל שכשר לשחיטה היכי דמי?

אילימא שמתו אחיו מחמת מילה, הרי האי, ישראל מעליא הוא. ואמאי קא אמר תנא "ואפילו ערל"?!?

אלא, פשיטא דהוא מומר לערלות, ואף על פי כן הרי הוא כשר לשחיטה.

13. הוא הכשר, והיה אסור לטול משם בשר משום שרובם רשעים, וכדברי הכתוב "מושל מקשיב", וכו'. אבל כיון שנטלו על פי הדיבור, יש לסמוך שנטלו בשר כשר.

14. ובספר הערות של הגר"ש אלישיב [כתב יד] הקשה, למה צריך עוד לסיוע? וכתב, שנראה לומר, שודאי אין כאן כלל ראיה שיהושפט אכל

13. מפשטות משמעות לשון רש"י ותוס' משמע שהותר לאליהו הנביא איסור גמור. וכתב בספר הערות של הגר"ש אלישיב [כתב יד] שאין זה מסתבר, לפי שאינו מובן למה הוצרכו לזה? וכי לא היו יכולים להביא לו בשר מותר? ולכן צריך לומר כמו שמפרש הריטב"א, שודאי בבי טבחי דאחאב היו ביניהם גם שוחטים כשרים, כגון עובדיהו, אלא שלא היה ידוע מי

אימא סיפא: ואפילו ישראל מומר.

היכי דמי? אי מומר לדבר אחר — היינו מומר לערלות?! ואמאי היה התנא צריך לחזור ולשנותו?

אלא, לא, מומר לעבודת כוכבים. ואיצטריך לאשמועינן שאפילו מומר שכזה כשר הוא לשחיטה [דלא הוה ידעינן ליה ממומר לערלות] וכדרב ענן.

ודחינן: **לא תידוק מהכא כרב ענן.** כי לעולם **אימא לך: מומר לעבודת כוכבים לא כשר לשחיטה, משום דאמר מר: המורה עבודת כוכבים שכל הכופר בה — כמורה בכל התורה כולה.** ומכאן שכל המודה בעבודת כוכבים הרי הוא ככופר בכל התורה כולה, ולכן הרי הוא נחשב כמומר גם לענין שחיטה.

אלא, כונת התנא דברייתא לומר שאפילו מומר לאותו דבר, לשחיטה, אלא שהוא מומר שאוכל נבילות לתיאבון ולא להכעיס, הרי הוא כשר לשחיטה, ואם נותנים לו סכין בדוק הרי הוא שוחט כהלכה, כי לא שביק

היתרא ואכיל איסורא וכדאמר רבא דמומר לאכול נבילות לתאבון בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיתתו.

ואצטריך לאשמועינן דלא נימא הואיל ודש בה נעשית לו כהיתר.

מיתיבי לרב ענן, דאמר מומר לעבודת כוכבים אינו נחשב מומר לכל התורה כולה, ומותר לאכול משחיתתו, מהא דתניא: נאמר בפרשת הקרבנות של נדר או נדבה "אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הבהמה". ודרשינן: **"מכם" — ולא כולכם, להוציא את המומר שאין מקבלין את נדבתו.**

וכמו כן דרשינן: **מכם — בכב, בישראל, חלקתי בין ישראל כשר ובין ישראל מומר שאין מקבלין את נדבתו, ולא חלקתי באומות העולם בין אלו שאינם עובדי כוכבים ובין עובדי כוכבים, אלא אמרתי בהם "איש איש" לרבות את כל האומות, ואפילו אותם שהם עובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל, ומקבלין מהן.** (15)

וכן דרשינן: **"מן הבהמה" — להביא בני**

ממנו הלכה. ולכן צריך לסיוע שיוכלו ללמוד ממנו הלכה.

ואין להקשות, הרי אליהו הנביא היה יכול לראות ברוח הקדש אם הבשר כשר, כי אי אפשר לפסוק הלכה על פי רוח הקדש.

15. מקשה ה"פנים מאירות", כיון ששחיתתו של נכרי פסולה, האיך יכולים הכהנים להקריב קרבנו, שהרי להקריבה צריך שתהא שליחות של הכהן כלפי בעל הקרבן, "דהני כהני, שלוחי דידן ושלוחי דרחמנא", ואיך יכולים לעשות הכהנים לעשות שליחותו של גוי? ויש לומר, שגוי

משחיתתו של אחאב, כי למה לא נאמר שעשה יהושפט שחיטה מיוחדת, מכיון שאחאב היא מומר לע"ז. שהרי גם על מה שאמרו בגמרא "מושל מקשיב על דבר שקר", מקשה רע"א, מדאמרינן בסנהדרין, ראה הקב"ה דורו של צדקיהו, שהיה צדיק ודורו רשעים, וראה דורו של יהויקים שהיה הוא רשע ודורו צדיקים, אם כן, מנלן שאצל אחאב ויהושפט משרתיהם כמותם, והרי יש יוצאים מן הכלל?! אלא ודאי, כוונת הגמרא "דאמר רב ענן וכו', שכן מצינו ביהושפט מלך יהודה", היא רק לומר היכן מצינו, אבל בודאי אין כאן ראייה שיוכלו ללמוד

ואי הוי מומר לדבר אחד — קשיא מציעתא, דאמרינן בה דפושעי ישראל מביאין קרבנות, ואוקמינן דאיירי במומר לדבר אחד !?

אלא, לאו, הכי קאמר תנא דברייתא בסיפא: חוין מן המומר לנסך את היין לעבודה זרה, ולחלל שבתות בפרהסיא. אלמא, מומר לעבודת כוכבים [וכדקתני "לנסך את היין"] הוה מומר לכל התורה כולה, ושחיתתו פסולה, ותיובתא דרב ענן [המכשיר שחיתת מומר לעבדת כוכבים] תיובתא.

והוינן תו בהא ברייתא: וכי הא דאין מקבלין קרבנות מן המומרין מהכא, ממיעוטה דמכס, נפקא? והא מהתם נפקא: דכתיב בפרשת קרבן חטאת "ואם נפש אחת חטא בשגגה מעם הארץ". וממעטינן מהא דכתיב ה-ב "מעם הארץ" [דמשמע — ולא כל עם הארץ!] — פרט למומר. (16)

רבי שמעון בן יוסי אומר משום רבי שמעון: מכאן אתה למד להוציא מומר: מהא דכתיב בקרבן חטאת "אשר לא תעשינה בשגגה — ואשם", וסמיך ליה "או הודע אליו חטאתו אשר חטא, והביא אשמו", ומשמע שרק השב מידיעתו, שנודע לו עכשיו שחטא, ואילו היה יודע בשעת עשיית החטא שיש עבירה בדבר הוא היה נמנע מלחטוא —

אדם שדומים לבהמה [בכך שאינם מקיימים מצוות], שגם הם מביאים נדרים ונדבות. מכאן אמרו: מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בהן בתשובה, חוין מן המומר, ומנסך היין לעבודת כוכבים, ומחלל שבתות בפרהסיא. עד כאן לשון הברייתא.

ודנה הגמרא: הא גופא קשיא: אמרת "מכס" — ולא כולכם, להוציא את המומר. והדר תני: מקבלין קרבנות מפושעי ישראל, דמשמע שעוברים על המצוות במזיד, והיינו מומר, וכיצד מקבלין מהם קרבנות!?

ומשנינן: הא, לא קשיא. כי רישא דכתיב בה "מכס" — להוציא את המומר איירי במומר לכל התורה כולה, ואילו מציעתא דכתיב בה "מקבלין קרבנות מפושעי ישראל" איירי במומר לדבר אחד.

אלא הא קשיא: אימא סיפא: חוין מן המומר, ומנסך את היין, ומחלל שבת בפרהסיא.

האי "מומר" דקתני בסיפא היכי דמי?

אי הוי מומר לכל התורה כולה, היינו רישא, ומאי אתא סיפא לאשמועינן!?

16. תוס' ד"ה מעם, פירשו שמדובר במומר לכל התורה חוץ מדם [ונקרא בלשון חז"ל מומר לאכול חלב וכללו בזה כל האיסורים, מהר"ם]. וסבר תנא קמא שהמומר לכל התורה חוץ מדם, אינו מביא קרבן אפילו על דם, ורבי שמעון מחייבו בדם, כיון ש"שב מידיעתו". אבל במומר לדבר אחד, לכולי עלמא מביא קרבן על שאר איסורים.

המביא קרבן אינו נחשב כ"בעל הקרבן", שאין הקרבן מתייחס אחריו, לכן אין צריך שיהא הכהן שליח של הגוי, ולכן יכולים להקריב קרבנו. אבל ישראל מומר, שהוא נחשב בעל הקרבן, והקרבן מתייחס אליו, צריך הכהן להיות שלוחו. וכיון שהוא אינו יכול לשחוט, אין הכהן יכול לשחוט עבורו. [הובא בכתב יד של הגרי"ש].